

# Зміст

<b>1</b>	<b>Інтелектуальна власність</b>	<b>2</b>
1.1	Система інтелектуальної власності . . . . .	2
1.1.1	Основні поняття та визначення . . . . .	2
1.1.2	Класифікація ОПВ . . . . .	3
1.1.3	Суб'єкти . . . . .	5
1.1.4	Законодавство у сфері ІВ . . . . .	5
1.1.5	Державна система правової охорони інтелектуальної власності в Україні . . . . .	6
1.1.6	Варіанти рішень стосовно правової охорони . . . . .	6
1.1.7	Об'єкти ВКМ . . . . .	7
1.1.8	Не можуть бути об'єктами ВКН . . . . .	7
1.1.9	Умови надання правової охорони . . . . .	7
1.1.10	Процедура отримання патенту . . . . .	8
1.2	Термін дії патенту . . . . .	8
1.2.1	Права, що впливають з патенту . . . . .	8
1.2.2	Патентування за кордоном . . . . .	9
1.3	Набуття прав на об'єкти авторського права та суміжні права . . . . .	9
1.3.1	Об'єкти АП . . . . .	9
1.3.2	Набуття прав . . . . .	10
1.3.3	Співавторство . . . . .	10
1.3.4	Термін дії АП . . . . .	11
1.3.5	Суміжні права . . . . .	11
1.4	Набуття прав на промислові зразки . . . . .	12
<b>2</b>	<b>Конспект лекцій (витяг)</b>	<b>14</b>
кандидат технічних наук, доцент Самойленко Олексій Васильович		
095-781-97-79, 096-481-21-84		
samoilenko@i.ua		
patent.inf.ua, samoilenko.kiev.ua		

# Розділ 1

## Інтелектуальна власність

### 1.1 Система інтелектуальної власності

01.09.2015

#### 1.1.1 Основні поняття та визначення

**Право ІВ** - це право на результат творчої діяльності людини.

**ОПІВ** - об'єкт права інтелектуальної власності. **Завжди** нематеріальний.

Право ІВ має подвійну природу:

- Особисте немайнове право
- Майнове право

Особисте немайнове право невіддільне від автора і немає обмежень у просторі та часі. Складається з

- Право людини на визнання її творцем ОПІВ
- Право на перешкоджання такого використання ОПІВ, яке може завдати шкоди честі чи репутації автора
- Інші особисті немайнові права передбачені законодавством (право оприлюднювати твір анонімно, під псевдонімом і так далі)

Майнові права віддільні від автора і мають обмеження у просторі та часі. Складаються з

- Право використовувати ОПІВ у власній господарській діяльності
- Виключне право дозволяти використання ОПІВ іншим особам
- Виключне право перешкоджати неправомірному використанню ОПІВ
- Інші майнові права передбачені законодавством

Право на ОПІВ і право на матеріальний об'єкт в якому цей ОПІВ втілено незалежні одне від одного.

В загальному розумінні право ІВ тримається на трьох моментах:

- Авторство (хто автор)
- Пріоритет (хто перший)
- Обсяг охорони (що ми охороняємо)

### **1.1.2 Класифікація ОПВ**

## Об'єкти права інтелектуальної власності

### Об'єкти промислової власності

#### Результати винахідницької та раціоналізаторської роботи

- винаходи
- корисні моделі
- промислові зразки
- раціоналізаторські пропозиції
- топографії інтегральних мікросхем
- селекційні досягнення в рослинництві або тваринництві

#### Засоби індивідуалізації товарів, послуг і суб'єктів господарювання

- знаки для товарів та послуг
- фірмові найменування
- промислові зразки
- зазначення походження товару
- доменні імена

### Об'єкти авторського права і суміжних прав

#### Об'єкти авторського права

- усні твори
- письмові твори
- комп'ютерні програми
- бази даних
- музичні твори з текстом чи без тексту
- твори, призначені для сценічного показу, та їх постановки
- аудіовізуальні твори
- твори образотворчого мистецтва
- твори архітектури, містобудування і садово-паркового мистецтва
- фотографічні та інші подібні твори
- твори ужиткового мистецтва
- ілюстрації, карти, плани, креслення тощо
- сценічні обробки творів
- похідні твори
- збірки творів
- тексти перекладів
- інші твори

#### Об'єкти суміжних прав

- виконання творів
- фонограми та відеограми
- передачі організацій мовлення
- друковані видання

### Нетрадиційні об'єкти інтелектуальної власності

#### Особливі об'єкти інтелектуальної власності

- наукові відкриття
- комерційні тасмниці
- ноу-хау
- топографії інтегральних мікросхем
- раціоналізаторські пропозиції
- селекційні досягнення в рослинництві або тваринництві

#### Фольклор і традиційні знання

- народний епос
- народна лірика
- народна драма
- народні танці
- народна медицина
- народні види єдиноборств
- народна архітектура
- народна кухня
- традиційне вбрання
- традиційні предмети побуту
- народні промисли
- інші традиційні знання

Об'єкти промислової власності названі так тому, що використовуються в основному у промисловості. Не плутати з промисловими потужностями. Головною особливістю ОПВ (об'єктів промислової власності) є те, що права на них виникають після успішного проходження ряду експертиз та виконання інших обов'язкових формальностей.

Об'єкт суміжного права та суміжних прав. Відрізняється від ОПВ тим, що права на них виникають автоматично за фактом створення твору. І для виникнення прав не обхідно жодних формальностей.

### 1.1.3 Суб'єкти

**Суб'єктами права** можуть бути автори або інші особи, яким можуть належати майнові права на ОПВ.

**Автор** - це завжди фізична особа або група фізичних осіб. Особа автора є первинною і саме від нього походять всі майнові та немайнові права.

Майнові права можуть належати автору, роботодавцю, покупцю, спадкоємцю, обдарованому і так далі.

Після закінчення терміну дії охоронного документа або закінчення терміну правової охорони, майнові права зникають і ОПВ стає суспільним надбанням. Тобто, його може використовувати будь-хто, але привласнити його собі не може.

### 1.1.4 Законодавство у сфері ІВ

#### Вітчизняне законодавство

Вітчизняне законодавство можна умовно розділити на загальне та спеціальне. До загального законодавства відносяться: Конституція України (4 статті), Кодекси (9 штук): по перше Цивільний кодекс (книга четверта), далі Цивільно-процесуальний кодекс, Господарський і Господарсько-процесуальний кодекс, Кримінальний і Кримінально-процесуальний, кодекс законів про працю, кодекс про адміністративні правопорушення і митний кодекс. Після кодексів йдуть закони (завантажити). Останнім рівнем є підзаконні акти.

До спеціального законодавства відносяться закони України та пов'язані з ними підзаконні акти, які стосуються охорони конкретних видів ОПВ або подоланню конкретних проблем (наприклад, недобросовісної конкуренції). Перелік законів також на сайті.

#### Міжнародне законодавство

При виникненні суперечок стосовно ОПВ між резидентом України та іноземної держави, верховенство над українським законодавством мають ті міжнародні угоди, до яких приєдналась Україна і ця держава.

Його основу становлять понад 20 міжнародних угод, приблизно дві третини яких стосуються об'єктів промислової власності, а третина про авторські права та суб'єкти прав.

Ці угоди вважаються міжнародно визнаними, адмініструє ці угоди Всесвітня організація інтелектуальної власності. ВОІВ заснована була в 1967 році на Ди-

пломатичній конференції в Стокгольмі. З 1974 року, ВОІВ є однією із спеціалізованих організацій ООН. До 200 країн об'єднує.

При ній діє Всесвітня академія інтелектуальної власності. Ця академія декілька разів на рік проводить курси (безкоштовні та за свідоцтвом)

Забезпечує єдині або подібні принципи охорони ОПІВ в усіх країнах-підписантах.

Друга група угод призначення для прискорення, спрощення і здешевлення процедури отримання охорони ОПІВ одразу в декількох країнах.

Запроваджує міжнародні класифікації об'єктів промислової власності.

### **1.1.5 Державна система правової охорони інтелектуальної власності в Україні**

Охорона ОПІВ покладена на міністерство освіти та науки. А реалізує державну політику с сфері охорони ІВ Державна служба інтелектуальної власності. Воно ще й працює над вдосконаленням законодавства. Туди входить декілька дочірніх організацій: ДП "Український інститут інтелектуальної власності" (приймає заявки на об'єкти промислової власності, проводить експертизу і виносить рішення), ДП "Українське агентство з авторських та суміжних прав" (здійснює колективне управління правами авторів, але заявка сюди не подається), ДП "Інтелзахист" (регулює обіг контрольних марок на ОПІВ в Україні). Біля неї крутиться купа громадських організацій. ВКМ - вирішення утилітарної задачі в будь-якій галузі промисловості або іншій сфері суспільно корисній діяльності людині або іншій сфері, яке відповідає визначеним законодавством умовам надання правової охорони і визнане як ВКМ уповноваженим державним органом.

### **1.1.6 Варіанти рішень стосовно правової охорони**

- Зберігати відомості про ВКМ в таємниці в лише для власного використання. Цей спосіб також використовується тоді, коли можливі зловживання із правом попереднього використання з боку конкурентів.
- 
- Подати заявку і отримати патент. Винахідник розкриває всі відомості стосовно винаходу для подальшого розвитку суспільства, науки і техніки, а держава надає правову охорону.

На даний час діє чотири види патентів:

- Патент на винахід
- Патент на секретний винахід
- Патент на корисну модель
- Патент на секретну корисну модель

В СРСР діяли авторські свідоцтва. До 2011 року діяли деклараційні патенти.

### 1.1.7 Об'єкти ВКМ

Продукт - пристрій - речовина (індивідуальна сполука або композиція) - штам мікроорганізму - клітинна культура рослини або тварини

Спосіб або процес: - наявність операцій - послідовність операцій - умови виконання операцій (режими та/або обладнання і матеріали)

Застосування відомого продукту або способу за новим призначенням.

Об'єкт винаходу може бути одиничний або комбінований, але об'єднаний спільним винахідницьким засобом.

### 1.1.8 Не можуть бути об'єктами ВКН

- Математичні методи
- Умовні позначення, правила
- Пропозиції, які стосуються лише зовнішнього виду виробу
- Проекти і схеми планування
- Комп'ютерні програми і бази даних як такі
- Пропозиції в основі яких лежать біологічні процеси відтворення

### 1.1.9 Умови надання правової охорони

- Новизна (глобальна)
- Винахідницький рівень
- Промислова придатність

Моделі:

- Новизна (локальна)
- Промислова придатність

Якщо вона не є частиною рівня техніки, тобто не була відома до дати подання заявки або дати встановлення пріоритету.

Пропозиція вважається промислово придатною, якщо вона реалізовується у промисловості або іншій сфері.

Вважається, що пропозиція має винахідницький рівень, якщо вона не впливає явно із рівня техніки, тобто не є очевидною для відповідного фахівця.

### 1.1.10 Процедура отримання патенту

Заявка подається особисто або по пошті. Але, заявки на секретні ВКМ подаються тільки особисто. Через декілька тижнів приходить розписка про отримання матеріалів, в якій заявці присвоюється індивідуальний номер. Номер має таку структуру: латинська літера, рік подання патенту. Ще через декілька тижнів приходить лист про встановлення дати пріоритету. За заявкою на КМ проводиться попередня і формальна експертиза. За заявкою на винахід проводиться попередня, формальна і кваліфікаційна експертиза. За результатами експертизи надсилається повідомлення. Для проведення кваліфікаційної експертизи потрібно додаткове клопотання. Попередня експертиза - це на предмет секретності. Формальна - на предмет відповідності об'єкта, правильності оформлення заявки і сплати зборів. І кваліфікаційна - на предмет умов отримання правової охорони. На винахід - 30 місяців. Після позитивного рішення про видачу патенту відбувається публікація відомостей про нього в офіційному бюлетені "Промислова власність".

## 1.2 Термін дії патенту

Базовий термін дії патенту для винаходу 20 років, для корисної моделі 10 років. Він відраховується від дати подання заявки або дати встановлення пріоритету. Для підтримання його чинності сплачується відповідний збір, ставка збору прогресуючи, від 300 гривень до 3500 гривень.

На сплату щорічного збору виділяється період розміром 4 місяці, який прив'язується до дати подачі заявки.

В разі несплати збору чинність патенту призупиняється, але його можна відновити. Для цього, протягом року після просрочки потрібно заплатити відповідний збір і пеню в 50%. Якщо й після року не сплачено, то дія патенту взагалі припиняється.

Термін дії патенту на секретний винахід дорівнює терміну засекречування, але не більше базового.

Після розсекречування за клопотанням власника термін дії може буде продовжено, але в рамках базового.

Якщо для використання винаходу (і тільки його), потрібно отримання спеціального дозволу (лікарські засоби, озброєння), то термін дії патенту може бути одноразово продовжено, але не більше ніж на 5 років.

Достроково термін дії патенту може бути припинений:

- За бажанням власника
- За несплату або несвоєчасну сплату збору для підтримання чинності
- За рішенням суду, у разі невідповідності умовам

### 1.2.1 Права, що впливають з патенту

Права, що впливають з патенту починають діяти з дати публікації відомостей про його видачу. Включне право дозволяти або забороняти використання ВКМ



іншим особами. Право перешкоджати діям, що порушують або створюють загрозу порушення попередніх прав.

### 1.2.2 Патентування за кордоном

Будь-яка особа має право запатентувати свій ВКМ за кордоном, але це право не виключне.

Для цього необхідно спочатку подати заявку до УкрПатенту. В разі відсутності офіційної заборони протягом визначеного терміну можна продовжити патентування в інших країнах.

Якщо є бажання запатентувати ВКМ відразу в декількох країнах, то доцільно скористатись міжнародними договорами, які спрощують цю процедуру. По перше, це договір про патентну кооперацію.

## 1.3 Набуття прав на об'єкти авторського права та суміжні права

Авторське право поширюється на науку, твори та мистецтва

### 1.3.1 Об'єкти АП

Перелік об'єктів АП дає стаття 8 частина 1, закону України про авторське право та суміжні права.

1. Ком'ютерна програма
2. Твори призначені для сценічного показу та їх постанов
3. Аудіовізуальні твори
4. Музичні твори з текстом та без тексту
5. Твори образотворчого мистецтва.
6. Твори ужиткового мистецтва
7. Твори архітектури, місцезбудування і садовопаркового мистецтва
8. Фотографічні та інші подібні твори.
9. Похідні твори
10. Інші твори

Не можуть бути об'єктами АП

- Розклад руху транспорту, програми телепередач та інші подібні бази даних.

- Умовні позначення, пробірні клейма, знаки якості і тому подібне.
- Державна символіка та державні нагороди.
- Корпоративна символіка
- Тексти законодавчих актів та їхні офіційні переклади
- Грошові знаки і подібні після введення їх в обіг

### 1.3.2 Набуття прав

Права на об'єкти АП виникають автоматично за фактом завершення (правильніше - остаточного припинення) роботи над твором. Для виникнення і здійснення прав АП не потрібно жодних обов'язкових формальностей. АП поширюється на (не)оприлюднені і (не)завершені твори.

В будь-який час протягом терміну охорони, АП його власник або довірена особа можуть подати заяву про реєстрацію АП і отримати відповідне свідоцтво.

В АП діє презумпція авторства - особа вважається автором, поки не доведено протилежне. У зв'язку з цим свідоцтво про реєстрацію АП не є повноцінним охоронним документом і воно може бути оскаржене і анульоване.

Також - головний баг - АП охороняє твір лише у формі його виконання, тобто ідеї і принципи, втілені у творі, не охороняються.

Для сповіщення про свої права власник АП може використовувати спеціальне позначення, що розміщується на оригіналі та всіх копіях ©найменування автора, рік першого правомірного оприлюднення. Якщо особа автора достеменно невідома, то вважається, що особа, яка вперше оприлюднила твір, представляє інтереси автора.

**Особливості охорони комп'ютерних програм** Хоча формально є об'єктом АП, повинна бути захищена комплексно.

- програма як така захищається як об'єкт авторського права.
- Алгоритм захищається патентним правом як спосіб обробки інформації - в міжнародній патентній класифікації розділ G;
- інтерфейс захищається як промисловий зразок. (мкпз 14-04 Комп'ютерні інтерфейси)

### 1.3.3 Співавторство

Якщо твір створений кількома фізичними особами то можна говорити про співавторство при виконанні наступних 4-х умов:

/\*чего-то про патологоанатомов - Юрген Торвальд "Век криминалистики"(lite) "100 лет криминалистики"(full), "Следы в пыли"\*/

- спільна творча праця

- цілісність твору (при вилученні внеску одного з авторів - твір втрачає цілісність)
- добровільність
- наявність домовленості про спільну творчу працю.

Співавторство - роздільне і нероздільне. При роздільному співавторстві внесок кожного автора є очевидним (пісня з слів та музики). При нероздільному важко або неможливо виділити внески (брати Стругацькі). При роздільному співавторстві кожен із авторів має вільне право на використання свого внеску. При нероздільному - кожен має на використання всього твору, якщо не суперечить інтересам інших. Інтерв'ю - порівну. Взагалі, авторський внесок ділиться порівну, якщо іншого не зазначено. Якщо авторів більше 3х (внесок більше третини) - краще ухвалювати авторський договір. При оформленні такої штуки треба слідкувати, щоб не було "загального редагування" у співавторстві. Бо тоді буде нероздільне.

#### 1.3.4 Термін дії АП

Починає діяти з моменту остаточного припинення дії над твором. А кінцевий термін, в загальному випадку, прив'язується до смерті автора. Для зручності підрахунків прийнято, що всі фіксовані строки відраховуються від першого січня року наступного за роком, в якому мали місце юридичні події. Особисті немайнові права оформляються безстроково.

В загальному випадку правова охорона АП завершується через 70 років з року смерті автора (в Європі - від 50ти). Якщо твір оприлюднено анонімно або під псевдонімом, завершується через 70 років з року першого оприлюднення. Якщо особа автора не викликає сумнівів, то як в загальному випадку. Якщо твір оприлюднюється частинами, то для кожної частини терміни використовуються окремі (актуально для попереднього положення). Правова охорона твору, створеного у співавторстві, завершується через 70 років з року (не з дати) смерті останнього співавтора. Правова охорона творів посмертно реабілітованих авторів завершується через 70 років після реабілітації. Якщо твір вперше оприлюднено більше ніж через 70 років з року смерті автора, то рахується з дня оприлюднення (? неоднозначно) Якщо твір вперше оприлюднено після терміну правової охорони, то особа, що оприлюднила твір, набуває права, подібні до авторських. Термін дії цих прав - 25 років.

#### 1.3.5 Суміжні права

/ \*Свідоцтво - прив'язка реквізиту до твору. \* / Суміжні права поширюються на виконання об'єктів АП з метою донесення до кінцевого споживача. Термін СП вживається у множині тому що є ієрархія, згідно з якою кожен нижчий рівень при реалізації прав повинен враховувати інтереси всіх верхніх. Наприклад, АП належать композитору і автору слів. Виконавець повинен враховувати інтереси композитора, автора. Студія запису - автора, композитора і співака.

Для виникнення і здійснення СП не потрібно жодних обов'язкових формальностей - виникають за фактом першого правомірного виконання твору. Термін дії - 50 років (в європах - 20 років) з року першого виконання.

Для сповіщення про свої права використовують позначення, що використовуються (Р) Надалі конспект буде трохи перекликатися з конспектом на <http://patent.inf.ua/>.

## 1.4 Набуття прав на промислові зразки

**Промисловий зразок** - результат творчості людини у галузі ?. По суті ПЗ являє собою зовнішній вигляд промислового виробу. Точніше, поняття ПЗ поширюється на вироби, отримані промисловим або кустарним способом (тобто із розділенням операцій) (не ремісничий).

Об'єктом ПЗ може бути форма, малюнок, розфарбування або будь-яке їх поєднання, які визначають зовнішній вигляд виробу і призначені для задоволення естетичних та ергономічних потреб. Тобто, ПЗ не вирішує утилітарне питання як винахід або корисна модель.

Не можуть бути об'єктами ПЗ:

- пропозиції, що містять тільки технічний опис (?)
- промислові та інші подібні споруди (греблі, естакади, мостові переходи, димові труби, гравірні, віадуки, акведуки)
- об'єкти архітектури (крім малих архітектурних форм (МАФи) )
- друковані видання як такі (але не шрифти і орнаменти)
- об'єкти нестійкої форми (фонтани, феєрверк)

З недавнього часу комп'ютерний інтерфейс може бути об'єктом промислового зразка (МКПЗ - 1404?)

Охоронним документом є патент. Термін дії патенту - 10 років з можливістю продовження один раз, але не більше, ніж на 5 років. Відраховується від дати подання заяви, або дати встановлення пріоритету.

Процедура подібна до КМ (корис. моделі) - подається заява до укрпатенту. Права починають діяти з моменту публікації відомостей.

Обсяг правової охорони ПЗ визначається сукупністю його суттєвих ознак, зафіксованих на матеріальному носії. Умовою надання правової охорони є оригінальність. ПЗ вважається оригінальним, якщо сукупність його суттєвих ознак не була відома у Відомстві (укрпатент) до дати подання заяви або дати встановлення пріоритету. Тобто це означає, що експертиза на глобальну новизну не відбувається.

У зв'язку з цим патент носить характер деклараційного і видається на підставі презумпції авторства під відповідальність власника (тобто може бути досить легко оскаржене).

/ \* Промислові зразки досить складно класифікувати. Класи - функціональна належність. Підкласи - алфавітний порядок за франц. мовою. При визначенні класу потрібно користуватися лише останніми версіями класифікації.

Промзразок є також засобом індивідуалізації зразків. (наприклад, решітки радіаторів на автомобілях)\* /

Також буває важко відрізнити ПЗ (об'єкт промислової власності) від твору ужиткового мистецтва (декоративно-прикладного мистецтва) (об'єкт авторського права). Приклад - губки.

Склад заяви:

- Заява?..
- Комплект зображень ПЗ на визначеному законодавством матеріальному носії, які розкривають всі суттєві ознаки ();
- Опис ПЗ, що призначений для тлумачення і узагальнення суттєвих ознак.
- Документ про сплату збору на подання заявки.
- додаткові матеріали (за необхідності)

в переважній більшості випадків в якості зображень використовують фотографії. Якщо об'єкт Звимірний, то зображують в 6 ти ортогональних проекціях. Плюс можуть показуватися характерні елементи. Якщо елемент трансформується під час експлуатації, їх зображують у декількох станах. Одяг фотографують на манекені. Зображення може бути зняте з натури або бути комп'ютерним зображенням. Якщо об'єкт є плоскою періодичною структурою, допускається надати примірник.

Якщо комплект зображень не розкриває всіх суттєвих ознак то надається макет виробу.

... тут ще про варіант

Якщо ще не вистачає - дається ескіз.